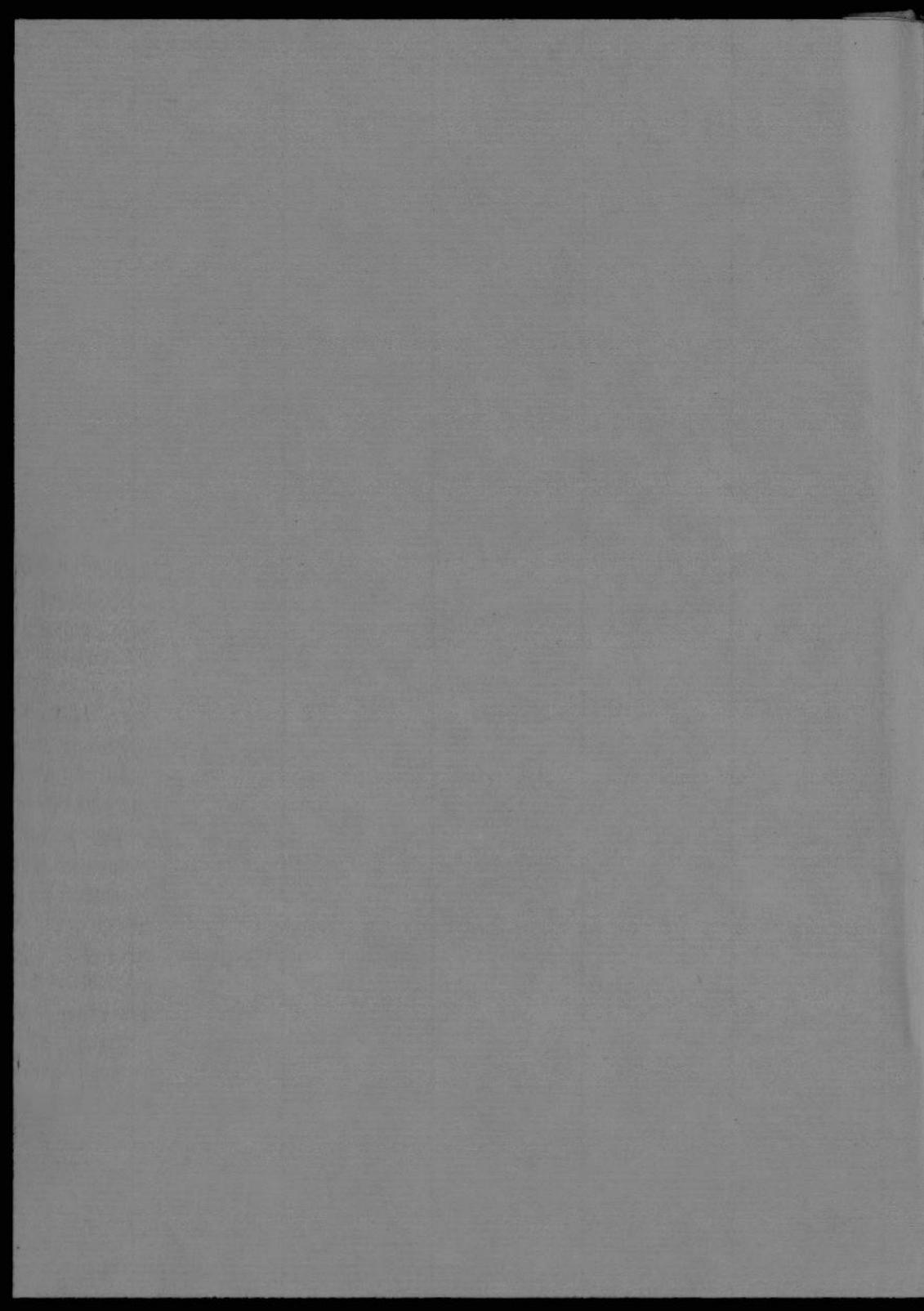

176596A

P6. CXVI 319

IOANNIS
CORASII, IVRE-
CONSULTI CLA-
RISSIMI, SENATORIS-
que Regij Tolosæ
meritissi-
mi,

*In legem unam Pandectarum, quæ sub
titulum, Si quis ius dicenti.
inscribitur, Com-
mentarij.*

TOLOSÆ,
Apud Gulielmum Regnoult.
M. D. LXVII.

I O A N N I S

C O R A S I L I V A R E

C O N S U L T I C I A

R i s s i m e g n a t o r i a

d u c R e g i T o p o

m e n i g g i

m u

Y o u l e r e a d y h a v e P a n g y a n , d r a w n i n
t h i n p a p e r , s i d e b y s i d e i n
i n c a p i t a l C o m
m e n t o r i a

T O L O S A
A g o d G u i l d i n e n s i R e g u l a
M u d e r a t i

Ioannis Corasij, Tolosatis Iurisconsulti,

in legem unam Pandectarum, qua sub
titulum, Si quis ius dicenti.in-
scribitur, Com-
mentary.

Summæ anteludiorum.

- 1 Legibus pareant magistratus.
- 2 Magistratus lex loquens.
- 3 Iudicandum secundum leges.
- 4 Iuste imperandum.
- 5 Magistratus ut parenti parendum.
- 6 Dijis magistratus annumerantur.
- 7 Magistratibus etiam malice parendum.
- 8 Ephbororum iusfirandum.
- 9 Edicti, si quis ius dicensi. verba.
- 10 Contumacie pena multiplex.
- 11 Contumax quandoque in lite vincit.
- 12 Multa graues veteribus disperguntur.
- 13 Multandi supersticio.
- 14 Multarum modus.
- 15 Iactura causa qui afficiantur.

N V E C T I S in rempublicam magistra-
tibus, veteres legum autores, qui sa-
pienter prospexerunt, ciuitatem (si-
cuti Solon Atheniensis dicebat) non
aliter saluam esse posse, quam si pa-
reant legibus magistratus, & suis magistratibus ci-

ues: nihil antiquius habuerūt quām imprimis curare solicite ut magistratus quicunque & reipublicæ moderatores suis præscriberent ciuibus quę iusta & æqua ac coniuncta cum legibus essent. Ut enim (inquit M.Cicero) magistratibus leges præsunt, ita populo præsunt magistratus. Veréque dici potest, magistratum legem esse loquentem, legem autem mutum magistratum.^a Agesilaum Regem Lacedæmoniorum Ephoris aliquando rescripsisse ferunt, tunc quidem verè iusteq; ducem imperare, cùm legibus

^a Cic. 3. de
legib.

^b Plutarc. in Apoph. Lacon. paret, & iusta imperat. ^b Et Agathon Philosophus ille Pythagoricus dicebat, principē magistratumq; trium meminisse debere, Primum quòd imperet hominibus, deinde quòd secundum leges, tertio quòd non semper imperet. vt interim præterea theore-mata illa diuina, quę monent magistratus & iudices ante omnia Deum timere, ac subinde ostendere subditis præcepta Dei, & leges eius, ^c & populum iusto iudicio & secundum leges iudicare, nec in alteram partem declinare. ^d Rectissimè itaque Decemviri in suis illis xij. tabulis cùm tractarent magistratus hanc legem, priore loco, si M.Ciceroni credimus, locatam voluerunt, *Iusta imperia sunt*. Hoc est, nihil iniuste, nihil superbè, nihil crudeliter, &, vt vno ver-

^c Exod. 18.

^d Dente. 1. & 16.

^e Cic. 3. de
legib.

^f l. 2. 5. post
originem ff.
de orig. iur.

bo dicam, nihil tyrannicè imperanto. ^e Rursus studiosè prisci legumlatores curarūt, vt magistratibus & principibus viris, in republica sine cunctatione pareretur. Ut enim parum esse crediderunt, ius esse in ciuitate, nisi magistratus essent, per quos iura redi-^f derentur, sine quorum prudentia, ac diligentia, in-
quit

In l. Si quis ius dic.

5

quit M. Cicero, nulla ciuitas potest consistere: ^g ita ^{g Cic. 3. de} vanum esse putauerunt, de rebus iustis dare iudicia, ^{legib.} quemadmodum Aristoteles scriptum reliquit, nisi præstò sunt qui ea celeriter exequātur. ^h Zeno Citi- ^{b Arist. 6.} ticus, à quo disciplina Stoicorum, Hesiodi senten- ^{Polit. cor.} tiam inuertere solebat. Cùm enim Hesiodus pri-
mas ei tribueret, qui per se saperet, secundas qui re-
tè monenti obtemperaret: Zeno conuerso ordine,
primas ei concedebat, qui recti monenti pareret:
secundas qui per se omnia noscet. Causam adiiciēs,
quòd ei qui per seipsum cuncta noscit & adsequitur,
solum ad sit intelligentia. At ei qui obtemperat, in-
esse præterea & effectum. ⁱ De magistratibus & sub- ^{i Laert. lib.}
ditis, ita sentiebat Aristoxenus Tarentinus, ex Py- ^{7. cap. 1.}
thagoræ sententia, Oportere magistratus non tan-
tum prudentes esse, verùm etiam benignos: subdi-
tos verò non modò morigeros, sed amantes quoque
magistratum. Quam sententiam imitatus M. Ci-
cero, Neque verò solum, inquit, ut obtemperet obe-
diāntque magistratibus ciues, sed etiam ut eos co-
lant diligāntq; præscribimus, ut Charondas in suis
, legibus facit.^k Erga magistratus perinde ac erga pa- ^{k Cic. 3. de}
rentes (dicebat Charondas) benevolentiam serua- ^{legib.}
re oportet, obtemperando, & colendo. Et eos qui
magistratibus aduersantur, nefarios, impuros & im-
pios homines Plato censuit, atque è Titanum gene-
re: namque sicuti Gigantes bellum diis immortali-
bus instruere ausi sunt, ita hi magistratibus, ^l quos
stamen in terris quasi Deos quosdam venerari par-
est.^m Et Hebraicè magistratus & Iudices Elohim di-
sanc. eccles.

Exod. 22. cuntur , hoc est, dij, " quòd rectè iudicantes Dei vi-

ces agant , publicisque iudi ciis soleat Deus adesse,

Psal. 82. inspirans quomodo iudicandum. Ego dixi, inquit

Ioap. 10. Psalmista, dij. estis, & filii excelsi omnes. ° Nam prin-

cipatum aut magistratum obtinere , quemadmodū

Pammon ille Aegypti Philosophus dixisse fertur,

Plut. in Alex. diuinū quiddam est: ¶ vnde malis etiam magistrati

Baruch 2. bus Dominus Deus noster obtemperari præcipit. ¶

Et omnis anima , inquit Paulus Apostolus , potes-

statibus sublimioribus subdita sit: nō est enim potes-

tas nisi à Deo. Itaque qui resistit potestati, Dei or-

Rom. 13. dinationi resistit. Et Petrus, Subiecti estote ait, om-

ni humanae creaturæ propter Dominum , sive regi

quasi præcellenti, sive ducibus tanquam ab eo mis-

sis, ad vindictam malefactorum, laudem verò bono-

1. Pet. 2. rum. Et paulò pòst, Omnes honorate, fraternitatē

diligite , Deum timete, Regem honorificate. Serui

subditi estote in omni timore dominis, non tantùm

1. Pet. 2. bonis, & modestis, sed etiam discolis. Hinc Decem-

uiri, cùm in suis xij. tabulis, imperandi modum in il-

la quæ suprà retulimus verba , magistratibus præ-

cripsissent , Iusta imperia sunt , mox obtemperandi

rationem subiecerunt iisque ciues modestè, ac sine recu-

satione parento. Inde monentes, simul ac magistratus

non nihil iusserunt, mox illis quietè, & sine cuncta-

tione parentum. Quod fuit olim Epheborum apud

Atheniensis inter cætera iuriandum, ut magistra-

tui scilicet prudenter obedirent, & legibus constitu-

tis parerent. Neque verò satis habuerunt Decemui-

ris sic statuere, sed præterea pœnam adiicere volue-

runt,

In l. Si quis ius dicit.

7

runt, ut si quispiam morosè cunctaretur, aut cerui-
cose resisteret magistratum iussis, posset magistra-
tus ipse proterios & contumaces coercere. *Magi- stratus* (inquietabant) nec obedientem, & noxium ciuem
mulcta, vinculis, verberibusue coercet: & quæ sequun-
tur. ^{v Cic. 3. de legib.} quæ potestas solis consulibus, trecentis ab ur-
be condita annis fuit reseruata, & usque ad legem
Aterinam, quam alij Tarpeiam vocant, Sp. Tar-
peio Capitolino, & A. Aterino Fontinali consilatam
anno c. e. c. conditæ urbis, qua omnibus magistrati-
bus concessum est, eos qui immodestè aut præter le-
gem agerent, aduersus potestatem suam punire. ^{x Herodor.} Ex ^{lib. 10. Gell.}
quo limpidissimo fonte scaturit nobile Prætoris e-^{lib. 11. cap. 1.}
dictum, & nostra Vlpiani constitutio, quæ tam ele-
ganter & acutè illud interpretatur. Sed ad re ipsam
& legis contentum veniamus.

Vlpianus libro primo ad edictum.

QUÆ fuerint huius edicti verba, se ignorasse
quotquot hic scripserūt, fatetur. Attamen con-
iectura ducor ego, & ecce aut nō valde absimilia fuisse,
⁹ *Si quis ius dicenti non obtemperauerit, quanti ea res erit coercetor.* Idque cum ex hoc contextu, tum ex Hermogeniani responso, ^{a Hermoge- ma. lib. 3. ui- ris epitoma rum.} Contumacia, inquit, eorum
qui ius dicenti non obtemperant, litis damno coer-
cetor. ^b *Quæ Prætoris verba hunc sensum habent,* ^{b l. contuma- cia. ff. dere ind.} *vt si quis dicenti ius non paruerit, iactura cause de*
qua est controversia, affici possit, hoc est iure suo priuari. Nam, hæc verba, *Quanti ea res est, ad ve-*
ram rei estimationem referuntur. ^c *hoc est, ad asti- gnatum.*

mat̄ionem ciūs rei, quæ in controuersiam est deduci-
 d l. fin. ff. de
 condic. trit.
 e L. omne de
 lictum. in
 princ. ff. de
 remisit.
 f l. sed & si
 per prætore
 §. sed si dū.
 ff. Ex q. ca. ma.
 gl. properā
 dū. S. finau-
 tē. l. sancim.
 l. ae iud.
 h. l. & post
 edictum. §.
 ff. de iud.
 i d.l. & post
 edictum. ad
 prin.
 k d.l. prope
 randū. §. sin
 autē ex go-
 stis.
 l l. dini. §. fi.
 ff. de lib. ca.
 m d.l. prope
 randum. §.
 cūm autē.
 n Accur. d.
 l. contuma-
 cia. & ind.
 l. & post e.
 dictum.
 o Halicar.
 lib. 10. Gell.
 lib. 11. c. 1.
 p Pöp. Fe-
 stus libr. 13.
 lib. 11. c. 1.
 lib. 14. Gell.
 lib. 11. c. 1.

Quod haud dubie plerisque nouum & mirum
 videbitur, siquidem, quanquā contumacia inter de-
 lictorum genera referatur, & variis soleant con-
 tumaces affici pœnis: nam eis denegatur iurisdictio,
 & clauditur copia iudicij, nisi resiliis expensis, ac
 audiendi non sint prouocantes, non soleant con-
 tumaces iactura causæ affici: immo pro eis saepenume-
 ro feratur sententia, si iustum fuerint causam. i Ve-
 lut si actor de iure suo non probauerit, vel ex actis
 liquidò constet, absentem equiore causa niti. k Ideo-
 que Vlpianus noster, euenire potest, inquit, vt etiam
 absens vincat. l & generaliter Accursius tradidit, ob
 contumaciam (cūm litigatoris absentia, vt Iustinia-
 nus ait, Dei præsentia repleatur^m) litis damno, hoc
 est iactura causæ de qua litigatur, neminem coerce-
 ri. n Adde, nunquam veteribus graues has mulctas^{l2}
 placuisse: quandoquidem ante æs, aut argētum Ro-
 mæ signatum, hoc est, antequam nummorum usus
 inuentus esset: cūm omnis hominum substantia in
 pecoribus consistet, pecudibus ac iumentis ita son-
 tes plectebantur, vt mulcta grauissima (quam ideo
 supremam dixerunt) duarum ouium esset, & trigin-
 ta boum, ^o & nummo percusso obderectas in præ-
 statione mulctæ fraudes innumeræ, facta sit ita pe-
 corum æstimatio, vt in singulas oues æris deni, & bo-
 ues æris centeni sunt constituti. ^p Qua in re, vt obi-
 ter dicam, duplex supersticio prisorum animos oc-
 cupauit. Prior, ne in maxima mulcta bouem prius
 quam ouem nominaret, qui indiceret mulctam.

In l. Si quis ius dic.

9

^o Altera vt cùm minima mulcta (quæ vnius ouis erat) quispiam coercebatur, Ovis masculino gene-<sup>o Plin. libr.
18. cap. 3.</sup> re enunciaretur, veluti, *Camillo, quia citatus non respondit, unum ei ouem mulctam dico.* <sup>p M. Var
rolib. Quæ
stio. episto-
lica. Gell.
ubisupra.</sup> Non placuit itē legumlatoribus nostris, seueriores exercere mul-¹⁴ tas, quin mulctandi modum tam pressè & angu-<sup>q. illustres
G. l. f. c. de
mod. mulct.</sup>xè coarctarunt, vt noluerint ordinarios Iudices, in prouinciis vltra duas vncias auri: Spectabiles, vltra tres: Procōsules, vltra sex vncias: & Præfectos, cùm peccatum grauissimum erit, vltra quinquaginta libras auri, quempiam posse mulctare. ^q non itaque verisimile est, voluisse veteres damno litis ob contumaciam quem coercere, cùm litis aestimatio plerunque modum illum egrediatur. Sed desinent, ni fallor ego, mirari, qui memoria repetēt quæ suprà diximus, impuros semper habitos fuisse & sceleratos qui cōtumaciter & superbè magistratum imperia spernūt, insolentérque eorum imperiis repugnant, obsistuntq; infensiūs. Deinde si considerent hac edicti prætorij seueritate nō omnes contumaces coerceri, sed eos tantūm qui ius dicēti non obtemperant, hoc est qui quod extrellum est in iuris dictione non faciunt. ^r Et leuiore de causa veteres istiusmodi pœnam inflixisse, veluti aduersus eum qui lege agendo plus petiit: ^s (quod in xij. Tabulis scriptum refert M. Cicero ^t) in eum item qui cùm alicui de causa status cōtrouersiam faceret, cognitioni defuit. ^v Contra eum præterea, qui alterum ad vetitum tribunal trahit, aut executionem popo- scerit militarem. ^x Deinde aduersus eum qui alte-

b rum

rum asserit in seruitutem, litéque suspensa coram
y l. i. §. f. C. alio iudice eundem trahit.^y Denique in cum qui
de assertio.
toll. ter citatus sui copiam facere neglexit.^z

z l. Consen-
taneum C.
Quo. &
quando ind.

Vlpianus libro primo ad edictum.

*Omnibus magistratibus non tantum Duum-
 uiri secundum ius potestatis sua concessum est iu-
 risdictionem, suam pœnali defendere iudicio.*

Summæ in principium legis.

- 1 *Iudicis auctoritas ne eludatur.*
- 2 *Duumuiri quid possint.*
- 3 *Indicatio quid.*
- 4 *Tutoris dacio neque imperij neque iurisd.*
- 5 *Episcopus extra suam diocesim.*
- 6 *Delegatus an infigat multam.*
- 7 *Arbiter an consumacem puniat.*
- 8 *Duumuiri consumaces coercent.*
- 9 *Magistratus qui multare possint.*
- 10 *Magistratus maiores & minores.*
- 11 *Duumuiri qui & cur sic dotti.*
- 12 *Capitales Duumuiri.*
- 13 *Sybille Duumuiri.*
- 14 *Navales Duumuiri.*
- 15 *Municipiorum Duumuiri.*
- 16 *Coloniae quomodo olim deducerentur.*
- 17 *Irenarchæ.*
- 18 *Episcopi.*
- 19 *Duumuiri ex corpore decurionum.*
- 20 *Defensores ciuitatum.*
- 21 *Duumuiri maximi in maniciis magistratus.*
- 22 *Secundum propositio.*
- 23 *Ius pro auctoritate.*
- 24 *Potestatis nomen.*
- 25 *Iurisdictio pro auctoritate.*
- 26 *Multæ & pœna differentia.*
- 27 *Pœna cur non possit remitti.*
- 28 *Index multat alios quam litigatores.*

ANNOTATIO.

ENTENTIA horum verborum lucida est & aperta perspicuamque rationem habet, quod alioqui facile deluderetur. auctoritas magistratus & inania essent & illusoria prætorum decreta: ^b cùm tamen Prætoris maiestatem non contemni, ad publicam pertineat vindictam. Qua ratione rescriptum est, Subdelegatum à delegato Papæ posse coercere eum qui sententiæ suæ executionem remoratur & impedit. ^d Huc pertinet, quod concessa iurisdictione, concessa quoque omnia intelligantur, sine quibus ea iurisdictione explicari non potest. ^e ac proinde mandata iurisdictione, imperium quod non est merum, hoc est mixtum, mandatum intelligi, quia Iurisdictione inquit ² Iul. Paulus, sine modica coercitione nulla est. ^f At verò dices, cur ergo Duumuiros excepti, in quibus par eadēmque ratio videtur, quod videlicet nisi in municipiis, suam iurisdictionem pœnis tueri possint, eludi omnino, & inanissima reddi (vt cum M. Cicerone loquat^g) eorum auctoritas facile possit: quorum tamen in municipiis maxima est. ^h nam & fascibus utuntur, tutores dant, ⁱ emancipationibus auctoritatem interponūt, ^k & carceribus præsunt: de quibus potestatem habeant fugitiuos dimittendi, ^l quibus etiam constitutum scimus, modicam castigationem non denegari. ^m Et cùm ea que iurisdictionis sunt magis quam imperij queant facere, ⁿ debent in consequens ea omnia explicare

^a l. fin. ff. de
offi eius.

^b l. si prat.
ff. de indic.

^c l. si iff. ne qd
in loc. pub.

^d l. si quis id
quod ff. de
iurisdic.

^e l. ex literis
de offic. deleg.

^f l. i. y. ff. de
iurisdic. c.

^g præterea c.
suspicionis
de off. dele.

^h f. l. §. si l. si
ff. de offic. eius.

ⁱ g Cicer. pro
Clueto, &
pro Milone

^j b. l. Duum-
uirū. C. de
decur. l. i. to.

^k l. i. §. si in-
ter. ff. de
magist. con-
ue. l. ius dā
di. ff. de tu-
tor. & cura

^l tor.

^m k. l. i. c. de e-
mancipa. li-
bero.

ⁿ l. si quis &
xori. §. si fu-
gitinū ff. de

^o fur.

^p m l. magi-
stratibus ff.
de iurisdi.

^q n l. ea que.
ff. admuni.

o l. 2. ff. de iurisdictione quæ ad iurisdictionis effectū necessaria sunt. De
 niq[ue] cùm ius dicere de pecuniariis causis usque ad trecentos aureos possint, & de leuioribus cognoscere criminibus, eisdemque competētem castigationē adhibere: multò magis permīssum illis cencare. s. autē dicit cōstit. 15. que de Dēfensor. cōsūnit. inscribi-
 tur in Nō- nēl. 1. ius in seru- rū. ff. depō. r. l. f. C. de spōrtul. tōne iurisdictionis, cùm sola castigatio in criminē grauior sit quam pecuniaria damnatio. Sed et si iis qui ex delegatione causas audiunt, concessum est executores seu nuncios, qui causas instru-
 ctas cessauerint eis offerre, aut circa lites male versati sunt, mulctis afficere: cur ordinariis quibus-
 cunque magistratibus & iudicibus quorū iurisdictionē DD. r. n. b. ētio sanè nobilior est & firmior, permīssum non intelligetur? Et si arbitri qui cùm ex compromisso adeantur, iurisdictionem habere nequeunt, (quod priuatorum consensu iurisdictionem non conferat, sed notionem tātūm habent, contumaciam tamē litigatoris punire possunt: cur nō & Duum-
 uiri, qui iurisdictionē in municipiis habere non negantur? Cæterū hæc quæ premere atque vige-
 re videntur grauissimē, modico tollentur negotio, si meminerimus quod suprà monui, contumaces quoscumque pœna huius edicti non coegeri, sed eos duntaxat, qui ius dicenti non obtemperāt: hoc est (vt noster Vlpianus hīc interpretatur) qui quod extremū est in iurisdictione non faciūt. Nam reliqui contumaces solent ius dicentis arbitrio ple-
 z. l. 2. ff. si quis in ius- voca. Et. Deinde si persuasum habeamus, his tātūm esse ius dicendæ mulctæ, quibus publicè iudicium est,

s'est, ^{aa} aut data iudicatio, hoc est summa iudicandi
 potestas à populo Romano vel à principe: ^{bb} cu-
 iusmodi sunt urbani magistratus maiores, & præsi-
 des prouinciarum: ^{cc} cæteris omnino negatū qua-
 les quales infligere mulctas: ^{dd} veluti procurato-
 ribus Cæsaris, ^{ee} defensoribus ciuitatum, ^{ff} & cu-
 ratoribus reipublice. ^{gg} Et quanquam leuiora cri-
 mina leuiter coercere possint, ^{hh} & in seruos mo-
 dica castigatione vti: ⁱⁱ non inde tamen sequetur
 eos iudicationem habere, vt Vlpianus perspicuum
 facit: qui cùm docuisset solos magistratus, & Præsi-
 des prouinciarum mulctam dicere posse: Pœnam
 tamen, inquit, vnuſquisque irrogare potest, cui hu-
 ius delicti vel criminis executio cōpetit. ^{kk} Quòd
 autem de pecuniariis causis ad trecentos aureos
 vsque defensores ciuitatum cognoscant, nouella
 Iustiniani lege specialiter concessum est. ^{ll} Et alij
 longè sint Duumiri à ciuitatum defensoribus, vt
 infrà docebo. Nec item pugnat, quòd municipio-
 rum magistratus ius habeant tutores dandi. ^{mm} si-
 quidem tutoris datio, neque imperij sit neque iu-
 risdictionis, sed ei tantùm cōpetit cui nominatim
 lex indulxit. ⁿⁿ Et item quæ iurisdictionis volun-
 tariæ sunt, ab iis exerceri non negamus: vt manu-
 missiones, adoptiones & emancipationes: ^{oo} cùm
 & à priuatis, quales sunt magistratus qui prouincie
 suæ fines excesserunt, ^{pp} exerceri quandoque pos-
 sint, veluti apud Proconsulem in ea prouincia quæ
 rator. ^{l. 1. §. si inter ff. de mag. conue.} ^{mm l. muta §. tutoris ff. de tutel.} <sup>oo l. 1. C. de e-
 mancip. libero.</sup> ^{pp l. 3. ff. de offic. pref.}

q q l. emāci- ci decreta non est. ^{¶¶} Vnde illud quoque nostrates s
 pari ff. de receperunt, Episcopum in alia diœcesi degentem,
 ad op. l. 2. ff. de offi. pro- sacerdotia conferre posse: quippe collatio actus iu
 conf.
 rr. C. post risdictionis est, ceterum voluntariae. ^{¶¶} Nec pugnat
 electionē de præterea quod de delegato diximus: si quidem ve
 cōces. prab. rius sit, eum, quod ei publicè iudicium non sit, ius
 Gđo. c. nouit dicendæ mulctæ non habere, ^{ss} præterquam con
 de offi. lega. ss l. 2. §. fin. tra nuntium in officio delinquentem, ^{¶¶} iure ciuili
 ff. de ind. et l. 2. c. de scilicet. Nam Pontificia lege potest delegatus im
 sportul. pidentem exequi suam sententiam poena coerces
 vvo. c. exclu- cerè. ^{¶¶} Quod autem de Arbitrio scribit Iabole
 teris. de of- fice. deleg. nus, ab eo litigatoris contumaciam puniri pos
 xxl. non ex se, ^{xx} non ad hoc poenale iudicium referri debet,
 omnibus ff. de arbit. nec item ad ius indicendæ mulctæ: cum nec iurisdi
 ctionem habeat, ^{yy} nec ei publicè iudicū sit: vnde
 zzl. 2. §. fi. nec mulctare possit, si non in compromisso ea no
 ff. de ind. l. minatim sit ei data potestas: ^{zz} sed ad illud quod
 quid ce. ta- subiicit remedium, pecuniam petitam dari iuben
 men §. ff. do. ^z Sic denique in proposito non negamus quin
 de arbit. possint Duuumiri auctoritatē suam poenis in con
 a d. l. nō ex tumaces à lege proditis tueri: veluti pignora capie
 omnibus. b. l. §. quid ergo. ff. de po & distrahendo. ^b corpus retinendo, ^c iurisdi
 vent. inspic. c. l. cū zo ff. ctionem denegando. ^d Quod si contumacia seue
 adl. l. 1. pe riorem poenam exigat, ad moderatorē prouinciae
 culat. l. 3. §. recurrere debet, aestimaturum, quatenus cōtumax
 tutores ff. multari aut coerceri debeat, quemadmodum le
 desusp. tut. d. l. sed & se gati ad Proconsilem, ^e & prætores ad præfectum
 per prætorē vrbi: ^f & ita omni ex parte efficient Decemviri ne
 decreto ff. deludi possit eorum auctoritas & iurisdictio.
 Exqui. cau.
 ma. e l. si quid erit ff. de offic. procons. f l. 1. §. fin. l. 2. l. 3. §. tutor. ff. de suspeo. tutor.
 l. n. f. C. de administ. tutor.

Verba.

⁹ **M**agistratibus) Maioribus scilicet, qui imperium habent & potestatem, ut sunt Romæ consules, prætores, & vrbi præfecti, & in prouinciis præsides.^a hi enim simplici magistratus nomine veniunt.^b neq; enim aliis (vt nō multò antè docuimus) ius dicendæ mulctæ concesserūt veteres, quām his quibus publicè iudicium est,^c aut iudicatio data,^d hoc est summa iudicandi decernēdique potestas:^e ut sunt Romæ magistratus & præsides in prouinciis: ^f idque satis supérque indicat vetus illa lex eu ius suprà meminimus, *Magistratus nec obedientem et noxiū cuem mulcta coercento.* Magistratibus scilicet maioribus ius hoc mulcta contumaces coercendi, non etiam minoribus à veteribus cōcessum: cùm paulò pōst de minoribus tractaturi eosdem in hæc verba exprimant, *Minores Magistratus partiti iuris plures in plera sunt.*^g Ad hæc sciendum magistratus quosdam urbani esse, quosdam prouinciales: & in utrisque quosdam maiores haberi, quosdam minores,^h quāquam simplici magistratum nomine, urbani, hoc est qui Romæ sunt magistratus, veniant.ⁱ nam qui in municipiis rempublicam moderantur, nonnisi cum adiuncto municipij, aut municipalis nomine enunciantur.^k Maiores magistratus urbani sunt, vt ex libro Marci Messalæ Auguris de auspiciis primo, qui maximis auspiciis creantur, vt consules, censores, ac cæteri qui centuriatis comitiis siebant. Minores vero quorum minorum

^a l. 2. ff. de^b in ius voc.^c l. eum quis^d ff. desuris d.^e l. 2. §. ff. ff.^f de indic.^g l. alind. §.^h ff. de verⁱ bo. signific.^j l. infurit.^k l. i. ff. de^l fur. l. quisit.^m uno. §. nonⁿ omnis. ff.^o dere milie.^p f. l. alind.^q §. fin.^r Cicer. 3.^s Ad legib.^t l. cū Pra-^{tor} §. item-^{que} ff. de^u iud. l. eadē^v ff. ff. ad L.^w Iul. repe-^x tunda.^y i. d. l. alind^z §. fin.^{aa} k. l. magi-^{bb} stratus l. ea^{cc} que ff. ad^{dd} municipal.

nora erant auspicia, ideo tributis comitiis creari so
l Gell lib. 13 cap. 14. lebant, ut tribuni quæstores, triumviri,¹ qui ex sub-
 selliis (ut Asconius scriptum reliquit) ius dicebant:
 cùm maiores ex sublimi illo loco quod Tribunal
m l. 1. ff. de in ius vac. dixerunt, ² m³ sella curuli posita ius redderent.⁴ No-
l. 2. ff. de re iud. strates Iurisconsulti maiores magistratus appell-
n Asco. Pa dia. in diu natio. Cice ronib. ant, qui potestatem habent & imperium, ut Romæ
o l. 2. ff. de in ius vac. consules, prætores & præfectus Vrbi, & in prouinciis proconsules, cæterique præsides.⁵ Minores ve-
p l. nec ma gistratibus. ff. de iniur. rò magistratus qui sine imperio aut potestate sunt, ut Romæ quæstores, tribuni, decemviri litibus iudi-
q Cic. 2. ad Articum. candis, & in prouinciis municipiorū magistratus.⁶
r Cic. lib. fa mil. epist. Non tamen) Ex vetustissimo codice meo malo le-
 gere, non item. ut in eo M. Ciceronis loco, Specta-
s Cicero in Oratore. culum tibi vni iucundum, cæteris non item.⁷ Et
t Linius li bro. alibi, Aliis fortasse non item.⁸ Duumuiris) Duumui-
 ri eo modo dicti sunt quo Triumviri, Quartumui-
 ri, Decemviri, & alij id genus: duo collegæ scilicet,
 qui in eadem sunt functione, qui olim multiplices
 fuerunt, veluti Duumiri Capitales, qui capitali-
 bus quæstionibus præerant, ut in facinorosos, præ-
 fertim reos perduellionis, animaduerterent.⁹ Lex
ex eo constat, quod à Duumuiris, inter quos C. Ce sar fuisse fertur, Caius Rabirius eques Romanus, quod Saturninum plebis Tribunum (qui magistratus Romanis sacrosanctus fuit) annis quadraginta postquam occisus fuerat, perduellionis damnatus est.

13° est. Fuerunt quoque Duumuiři Sybillæ, qui sacris
 Sybillæ carminibus legendis, fatisque populi Ro-
 mani interpretādis velut Apollines Antistites præ-
 essent: ^z quos à Tarquinio Superbo primū insti-
 tutos Fenestella, aut quisquis ille fuit qui libellum
 conscripsit de Magistratibus Romanorum auctor

v Cic. pro
 Rabirio.
 & in Ora-
 tore. Dion
 lib. 37.
 x Alexan-
 Neapo.lib.
 3. cap. 16.

14° est. Duumuiři item Nauales lege Decia à M. Decio
 Tribuno plebis, anno à condita vrbe 444. Q. Aemilio Barbula, & C. Iunio Bruto Bubulco cos. per-
 lata creati sunt: qui classis ornandæ reficiendæque
 curam haberent, quoties scilicet instrui classem vel

y Linius li.
 9.
 z Litem ecorum. §. 1. ff.
 Quod cu-
 ins. uniuers.
 l. in honora-
 rie. §. 1. ff.
 de actio. &
 oblig. l. dies.
 §. duas. &
 seq. ff. dedā.
 infie.

15° refici oporteret. Denique Municipiorū Duum-
 uiri fuerunt, hoc est, duo viri ex corpore Decurio-
 num electi, quibus in eo municipio summa nego-
 tiorum publicorum demandaretur. ^z Duumuiris,
 inquit Iulius Cæsar, municipiorum omnium impe-
 rat ut naues conquerant. ^{aa} Quod ut probè nosca-
 mus, sciendum, cum olim coloniæ à Triumuiris de-
 ducerentur, decimam eorum hominum partem, qui illò ad habitandum transferebātur, consiliis pu-
 blici gratia conscribi solitam: vnde manasse Pom-
 ponius scribit Decurionum nomen. ^{bb} Ex his sele-
 ctis municipiorum consiliariis, creabantur diuersæ
 functionis magistratus, municipales: sicuti, verbi
 causa, Irenarchæ, qui disciplinæ publicæ & corri-
 gendis moribus præssent, ^{cc} & aduersus latrones
 ciuibus peregrinisque pacem & securitatem conser-
 uarent. ^{dd} Episcopi item qui pani & cæteris rebus
 venalibus ad quotidianum viictum necessariis præ-
 ficerentur. ^{ee} Denique (ut cætera magistratum)

aa Cæsar. li.
 1. bell. civil.
 bb l. pupillus. §. fi. ff.
 de ver. sig.
 cc l. fi. §. ire
 narcha. ff.
 de muner.
 & honor.
 ddt. Diuus
 2. ff. de cu-
 stod. reor. l.
 1. C. de Ire-
 narch. li. 10.
 ee d. l. fin. §.
 itē Episcop.

ff l. 3. s. fin. in municipiis munia præterea) Duumviri qui sum- 19.
ff. de pecul. mæ rerum præsident, quos ita verum est, ex Decu-
ggt. honores rionum corpore electos fuisset. ff neq; enim Duum-
ff. de decu- viratu vel alius honoribus quispiam in municipiis
rio. l. 1. c. de fangi poterat, qui Decurio non esset. 20. vnde obi-
magist. mu- ter liquet Defensores ciuitatum qui non ex Decu-
nicipal. rionum corpore sed ex aliis personis ad tuitionem
bb l. 2. C. de ciuitatis eligebantur, ^{hh} alios à magistratibus mu-
defens. ciuit. nicipalibus fuisset. ⁱⁱ quanquam reuera non multū
ii l. fin. c. de ab illis differant ut ex vicinitate duorum titulorū
iud. Cod. de magistrat. Codicis ^{kk} non obscurū est colligere. At vero Duū-
defensor. ci- municipal. uiri quibus summa omnium partium in municipiis
uit. & de committebatur, in maximo habebatur honore,
magistrat. & fascibus, sicuti dixi, vtebantur, ^{mm} tutores da-
mml. Duū- bant, ⁿⁿ eniancipationibus auctoritatem interpo-
nirū C. de decurio. lib. 10. nebant, ^{oo} & carceribus præerant, de quibus pote-
statem habebant fugitiuos dimittendi. ^{pp} Cur au-
magist. cōn. tem Duumvitis neget hic Vlpianus licuisse iurisdi-
l. ius dandi ctionem suam pœnali defendere iudicio, suprà ex-
ff. de tutor. posuimus.

emancipa- Secundum) Præpositio hæc secundum idem valet, 22
tio liber.
pp l. si quis quod pro familiaris in eam sententiam Vlpiano,
uxoris s. s. vt cùm ait, neque secundum presentem pronuncia-
fugitiū f. bitur. 23 Et quod hisc Vlpianus dicit secundum ins-
de fin. 99 l. & post potestatis sue, Iul. Paulus in eundem ferè sensum di-
edictum ff. cit pro iurisdictione iudicis. 24 Non auditorum ab non
de iud. rr l. 2. ff. si Jus) Iuris verbo hīc vis & auctoritas significatur, 25
quis in ius Potestatis) Verbo potestatis in persona magi- 26
voca. ss l. potesta stratus imperium significari Iulius Paulus scribit. 27
tis ff. de ver Et in potestate aliqua non dicuntur esse magistra-
bor signific. 28

tus, nisi qui imperium summum habent.^{ss} vt hoc
potestatis nomine satis exclusos quoscunque muni-^{ssi. eum qu-}
cipiorum magistratus intelligamus, qui sine impe-^{ff de suri d.}
rio & potestate sunt.^{tt} Ad hęc Seuerus Imperator,^{tt. l. nee ma-}
cūm nollet committere vt honores gladij, hoc est,^{gistratib ff.}
sopremi magistratus turpiter commercati dinun-^{de in sur.}
dinarentur: Ego non patiar, inquit, mercatores fie-
ri potestatum.^{pp}

^{ab} *Concessum est*) Non vt omnino necessum habeāt
tam acriter non parentes coercere.^{xx} poterunt si-
quidē ex causa ius dicentes pro sua prudentia se-
ueram hanc mulctā moderari.^{yy} neq; enim quod
iudicis potestati permittitur id iuris subiicitur ne-
cessitati.^{zz}

²⁵ *Jurisdictionem*) Auctoritatē, nam iurisdictionis
verbo magistratum auctoritas, & imperij mai-
stas hic designatur.

²⁶ *Pœnali iudicio*) Quod in hoc tractatu litis da-
num interpretamor.^a Quid autem inter pœnā

& mulctam intersit, Vlpianus & Lab̄o alibi diser-
tē explicant.^b Quibus adde mulctam à prouinciae
prefide interrogatam; ob inopiam ab eodem ius dicē-
te moderari remittiq; posse: ^c pœnam non item.^d

Cuiuscē rei rationem operosè inuestigarunt inter-
pretes, nescio quæ de officio iudicis nobili & mer-
cenario nitigati: verūm non eam sunt assecuti, ^e cūm
tamen facilis sit & aperta, nempe quoniam in iudi-
cis potestate est quantā dicat mulctam, ^f dum præ-
scriptum à lege modum non egrediatur ^g qui est
hodie in ordinariis prouinciarum iudicibus dua-^{f d. l. alud.}
^{§. t.}

^{vv} Lāpri-
diū in Ale-
xan. Seuer.
^{xx} l. l. C.
Quo. C.
quādo. in d.
^{yy} l. Illuci-
tas. §. fin. ff.
de offi. pres.
^{zz} l. neq.
quid. ff. de
iudic.

^a l. Contu-
matia ff. de
re ind.
^b l. alud. §.
^c l. si qua-
pœna. ff. de
verbo. sign.
^d d. l. Illuci-
tas. §. fin.
d. l. acta. §. l.
^e l. Index. ff.
dere. iud. l.
pœnam. C.
de pœn.
^f e. Barr. C.
D.D. d. l. in-
dex.

gl. Illustres rum vnciarum auris, in Spectabilibus trium, in Pro-
 l. fin. C. de consulibus sex, & in Praefectis prætorio quinqua-
 b d. si qua ginta librarum^g) de qua ideo multæ dictione si
 pœna. videatur condemnato perperam irrogata prouo-
 i d. l. Illici- cari potest, nec antè debetur quām vel prouocatū
 ras. S. fin. k d. l. alud. non sit, vel fuerit victus prouocator: ^h vnde non
 S. i. d. l. si qua difficulter eius remissio ex causa conceditur. ⁱ At
 pœna. pœna certa est, & à lege statuta. neque enim irroga-
 m d. l. in- tur nisi specialiter delicto lege fuerit imposita. ^k de
 dex. ff. de re ind.
 n Nicol. qua ideo prouocatio non est, cùm simulatque quis-
 Boer. que. piam victus est, eius maleficij cuius pœna est statu-
 254. Duxi ta, statim debeatur: ⁱ vnde non debet possé ius hoc
 memorabil. quæsitum à iudice tolli, qui hac in parte posteaquā
 s. c. 28. ot. bodie. ff. semel infligit pœnam, siue bene siue malè functus
 de pœn. est officio. ^m A qua ratione cessante, cùm pœnæ de-
 p. l. 1. §. qui aduersus l. lictorum in parlamentariis Galliæ curiis sint arbit-
 ex ea ff. de rioriæ, ⁿ quod de criminibus extra ordiné in Gal-
 postul. l. nullum lilia cognoscatur: ^o mirum nulli videri debet, si mo-
 C. de testib. r. c. 2. de te- ribus nostris de pœna quoque sit prouocatio,
 stib. cogend. ^p Defendete) Non tantum aduersus litigatores, ve- ²⁸
 s Bal. d. c. 2. rumetiam alios quoscunque iudicio interuenientes,
 t l. 2. c. de sporsut. veluti aduocatum, ^p testem falsò, varie, aut fraudu-
 v c. 1. c. sanè 2. de off. de- lenter deponentem, ^q vel etiam contumacem ^r pœ-
 leg. na etiam publicationis bonorum, ^s & apparitorem
 x l. 1. ff. de eo per quæ seu nuncium, ^t atque adeò alienas à iudicio perso-
 fac. er. nas quæ ius dicentis iurisdictionem perturbare at-
 y l. 1. ff. ne quis eū qui in ius. que impedire nituntur: ^u veluti impedientes quem
 iudicio sisti, ^v vi eximentes eos qui in ius vocati
 z l. 1. & 2. sunt, ^w & occultantes alieni criminis reos. ^z

Sequitur in textu,

*Js videtur ius dicenti non obtemperasse, qui quod extre-
mum est in iurisdictione non fecit, ve-
luti si quis rem mobilem vindicari à se passus non
est, sed duci eam vel auferri passus est. Ceterum si
sequentia recusavit, tunc non obtemperasse vi-
detur.*

Summar ad §. Is videtur.

1. *Sensus verus huius legis.*

2. *Ius dicens quis.*

3. *Extremum pro ultimo.*

4. *Amare extremalinea.*

5. *Iurisdictionis extre-
mum execu-
cio.*

6. *Multicare est in arbitrio indicis.*

7. *Ad exhibendum actio.*

8. *Sequentia qua dicantur.*

9. *Supremum quid.*

10. *Tunc aduerbiu.*

Vide ne le
gédum sit
ut vetustis
simus Co-
dex meus
habet, Is
nonvidetur
ius dicenti
non obtem-
perasse, qui
quod extre-
mum est in
iurictione
fecit, ve-
luti &c.

Quæ le-
ctio ex eo
probabi-
lior mihi
videtur, &
sequens ex-
emplum
illi melius
respódeat.

ANNOTATIO.

Expositurus hoc loco Iurisconsultus, quis propriè dicatur ius dicenti non obtemperare, eum videri ius dicenti non obtemperasse scribit, qui non fecit quod postremum erat in iurisdictione, veluti qui executioni sententiæ audacter repugnauit, obstatque: quamuis antea mandatis & decretis ius dicentis paruisse: subiectoque exem-
plo rem clarius proponit, Veluti, inquit, si quis ac-
tione in rem impetitus, rem à se passus non sit vin-
dicari: hoc est, exhibere rem noluerit quo vendi-

cari posset. Cæterum lata in eum sententia rem duci aſe, vel auferri passus fit, ius dicenti obtemperasse videri. Quod si & sequentia recusat, hoc est, si corpore rei quæ vendicabatur restituto, acquisitiones medio tempore factas, post acceptum scilicet iudicium, vel fructus interim perceptos, quorum omnium in hoc iudicio habetur ratio, & condemnatio fit ^b etiam usque ad rei iudicatæ tempus, si possessor moram fecerit, ^c restituere recusat, vide*i* quoque ius dicenti non obtemperasse: quandoquidem post acceptum iudicium (ut Vlpianus ait) tota causa ad rei restitutionē in iudicio versetur. ^d & hæc est simplicissima Vlpiani nostri sententia.

Ius dicenti) Ius dicentis nomine, Pratorem intellegi constat, ^e aut certè alium quemunque maiorem magistratum, qui scilicet imperium & potestatem habet. ^f

Extremum) Ultimum. Cælum extremum, inquit M. Cicero, atque ultimum mundi est: ^g & alibi, Ille te ad extremum, inquit, & oro & horror, ut tanquam poëtæ boni & auctores industrij solent, sic tu in extrema parte & conclusione muneris ac negotij tui diligentissimus sis. ^h Virgilius item,

Extremum hunc Arethusa mihi concede laborem. ⁱ

inde Parcimia illæ, Extremum actum fabula addere,
Q Fratr. pro eo quod est finem alicui negotio imponere: &
Extrema linea, pro eo quod in quincunque re pos-

stremum est. Ideoque Phædria adolescens apud Te-
rentium ^k ait, Certe extrema linea. ^l

^k Terentius
in Eunuch.

Amare, hanc nihil est. sed id quod maxime illud, aliud omni
 Postremum amoris lineam significas complexum
 nimis tunc Veritatem. Quinque enim, ut Donatus
 ait, ad amorem linea sunt, Visus, sermo, tactus, oscu-
 lum, & coitus. Sic Tertullianus Hermogenem ha-
 reticum ignorantium extremam lineam vocat,
 quod ultimorum esset haeticus. Hec obiter dicta
 volui, ne quis amplius addubitet an extremi verbo
 hoc loco ultimum accipi debeat: cumque extremum,
 seu ultimum iurisdictionis sit iudicati executio, co-
 rum probo sententiam qui & ius dicenti non ob-
 temperare interpretantur, qui executioni senten-
 tiæ obstante, tandemque remorantur, & quantum
 in se est, perturbant, atque impediunt. At vero di-
 ces, multatili quem posse, si quod prius est in iuris-
 dictione quis non fecerit, quia, puta, in ius vocatus
 ad Praetorem aut alium ius dicendum non venerit? ¹
 Omnia quippe instituendarum actionum prin-
 cipium, inquit Iustiniianus, ab ea edicti parte profi-
 ciscitur, qua Praetor edicit de in ius vocando. utiq;
 enim imprimis aduersarius in ius vocandus est. ^{m s. fin. de-}
 Veram huius rationi respondemus, omnem contu-
 maciam multatis pro iudicantis quidem arbitrio
 coerceri posse: ⁿ at non tam grauter ut litis damno
 plectatur, nisi aduersus eum qui quod extremum
 est in iurisdictione non fecit. ^{o illo quod escludit et d.}
 Rem mobilem) Hominem puta aut equum vel a-
 liud animal, rationes, merces, ruta, casa & alia id
 genus. ^{p. l. Contu-}
 Vendicari) Vendicari commode non potest res
 mobil

¹ l. 2. ff. si
 quis in ius
 vocat.

^m s. fin. de
 pæn. temp.
 huius.

ⁿ l. facimus
 ubi D.D.
 de iud. et d.

^o l. Contu-
 macia. ff. de
 re indic. &
 hic.

mobilis, nisi primùm exhibeatur, ut cognoscatur qui in rem acturus est an ea sit de qua experitivult. Ita-

p. l. l. 2. l. que si rem exhiberi desideret, audiendus est: & si *Iulianus. 5.* moretur sine causa exhibitionem, iam non patitur *quātum. ff.* rem vindicari. Ideoque ius dicens summatim co-

g. l. 3. 5. scie- gnoscet, & si illi ita videatur exhiberi iubebit: hic *dum. ff. ad* autem ad exhibendum actum suisse vel ex eo con-

exhib. iicimus, quod hic de vindicatione rei mobilis tra-
ctetur. Propter res autem mobiles, & se mouentes, non etiam propter immobiles, quæ per se patescunt,

r. l. 1. ff. ad actio ad exhibendum prodita sit per quam necel-

exhib. saria, & maximè propter vendiciones inductio-

Auferrī) Manu fortē militari, ut in altera VI-

s. qui resti piani specie. *tuere. ff. de*

rei vend. *Sequentia) Partus ancillæ, puta, aut alios fructus,*

t. l. illud. ff. hæreditates quoque & legata, quæ per seruum ob-
de peritio. uenerunt. Denique omnis causa & utilitas, cuius no-

heredit. l. mine condemnatio fieri solet. neq; enim sufficit,

præterea. l. inquit Caius, corpus ipsum restitui, sed opus est ut

qui restitue & omnis causa rei restituatur, idest ut omne habeat

re. ff. derei petitor quod habitutus foret, si eo tempore quo iu-

vend. dicium accipiebat, restituta res illi fuisset. Op-

v. d. l. præ- pones fortassis, si extremum idem suprà significat

terea. d. l. l. quod vltimum, nihil ergo præterea sequi potest. su-

lud. premum enim est quod nihil sequitur: & supre-

x. l. proxim. mas tabulas appellauit Vlpianus, postquas nullæ,

mus. ff. de verb. sign. factæ sunt: vnde duobus hæredibus institutis si

de bo. poss. Titius ei qui supremus moreretur substitutus sit, il-

z. l. q. duos. lis ex ordine vita decedentibus, posteriori tantum

ff. de reb. substitutus intelligitur. Interpretes, qui vim ver-

dub. borum

borum Vlpiani non assequuntur, nescio quæ nugantur de mediis iudicij, quæ commemorare vanū puto & prope ridiculum. Itaque respondeo, extremum iurisdictionis, hoc est sententię executionem, nihil post se habere respectu rei principalis: at fieri posse ut accessiones aliquæ sint, quas restitui quoque conueniat, quæ sequentia non ineptè dicuntur: veluti si dicat lex militaris, Quicunq; prostrauerit vltimum fugientis exercitus militem, præmio donetur. Ceterū si sequentia abripuerit, aut necarit, præmium amittat, non inepta erit locutio, nec dictio, sequentia, ad impedimenta exercitus probè refertur, hoc est ad res quæ in expeditione necessarię ad vsum exercitus circumferuntur & conducuntur, quales sunt carri, carrucæ, cistæ, capsæ, & aliæ sarcinæ atque iumenta.

¹⁰ Tunc) Hic articulus *tunc*, aduerbium est, temporis extremitatem notans, ^{a a} & eius quidem perfecti, & ita completi ut ne punctū quidem supersit, ^{b b} ut hinc videre sit facile verbo, extremum, Vlpianum hoc loco finem omnino & conclusiō nem iurisdictionis intelligere, & ita pro yltimo accipiendum.

aa l. 4. 5. ff.
ff. de cond.
et demost.
bb l. in sub-
stitutione ff.
de vulg. l.
uxori 3. ff.
de usufru.
leg.

Sequitur in textu,

*Si procurator tuus vel tutor, vel curator ius di-
centi non obtemperauerit, ipse punitur, non domi-
nus, vel pupillus: non solum autem reum qui non
obtemperauerit hoc edicto teneri Labeo ait, ve-
rum etiam petitorem.*

Summa ad §. Si procurator.

- 1 *Procuratoris factum an domino noceat.*
- 2 *Mandatum generale.*
- 3 *Ratibus in delictis.*
- 4 *Procurator generalis.*
- 5 *Tutoris factum quando pupillo noceat.*
- 6 *Pupillus quando teneatur ex facto tutoris.*
- 7 *Petitor quis dicatur.*

ANNOTATIO.

Ihil obscuritatis, nihil ambigui hic contextus habet, cuius hæc est sim-
plex sententia, ut seuera hæc poena
quæ in non obtemperantes ius di-
centi statuta est, plectantur hi dun-
taxat, qui ceruicosè magistratum auctoritati in
eo quod iurisdictionis extremum habetur obste-
runt: at ex alterius proteruitate, aut petulantia al-
terum veteres alligari noluerunt: adeò quidem ut
nec dominus nec pupillus puniēdi sint ex eo quod
procurator vel tutor ius dicenti non obtempera-
uerint, sed ipsi puniri debeant qui deliquerunt. Ne-
que verò credidit Vlpianus, coarctandam huiusc
pœn

næ seueritatem, ad reum duntaxat: nam petitor etiam, hoc est actor qui non obtemperauerit, hoc editio coercedetur: veluti si per sententiam qua reus absolutus est, petitor instrumenta rei controuerse restituere iussus non obtemperet.

a l. eum qui
§. sifff. com-
moda.

b l. eum qui
res. C. de
procur.

c c. causam-
que de dol.

D contum.
d c. fin. de
confes. in b.

e l. i. §. sifff.
quād. app.
fir.

f l. 3. §. fi l.
cū mādaro.

ff. de minor.
l. procura-
toris. ff. de
tributor.

g e. 2. de in-
tegr. restit.

h l. fi. §. ser-
uorum. ff.
Naut. can-
po.

i l. i. §. pe. ff.
si mens. sal.
mod.

k l. diē §. sta-
riff. de arb.

l l. socius so-
cio. ff. pro
soc. §. fin. de
sociera.

m §. prater
ea. Quis.
mod. recōr.
obl.

n l. i. nē Me-
la §. i. ff. ad
leg. Aquil.

o Cic. i. de
orator.

Verba.

S (procurator) Contrà videbatur, cùm iniustum & culposum procuratoris factum, domini periculo cadat, ^a & propter contumaciam procuratoris quandoque procedatur ad missionem in possessionem contra dominum: ^b imò verò ad sententiam: & rei procurator si iussus respondere positionibus actoris recuset, aut contumaciter absit, reus habetur pro confessō: ^d & si non prouocarit procurator, vix est ut dominus absens audiatur appellans, quod suæ facilitati imputare debeat, qui patū prudēti sua commisit negotia, ^f etiam ecclesiæ, quamquam restituatur: ^g quippe explorare eum oportuit cuius fidei & innocentiae esset: ^h quemadmodū de mensore agrorū scribit Vlpianus, vt de sequenti debeat, qui eum adhibuit, ⁱ & de arbitro qui iniquè pronunciauit, vt sibi imputet qui compromisit, ^k & de socio qui parum prudentem socium sibi assumpit? ^b & de deponente, qui negligenti amico rem credidit, vt de se non de socio aut amico queri debeant? ^p & qui tonsori sellam in loco periculoso habebiti se commiserit. ⁿ Nec sanè, inquit M. Cicerō, habet excusationem stultitia: ^o & obtusi est in-

p. Cic. 1. off. genij, non nihil committere, ut aliquando dicen-
 gl. paterfa. ff. de hered. dum sit non putaram. ¹ Cæterum aliud existima-
 instit. l. neg. uit lex, nempe iniquum esse ex hoc factō dominū
 infantes. ff. tam graui detimento affici, ut ex alterius delicto
 defideco. li. berra. l. si immensè prægrauetur. ² Hoc autē nimirum ius di-
 quis in suo centi nō obtemperare, peccatum est grauissimum,
 l. de inoff. rest. vt suprà docuimus: quo vno verbo tolluntur innu-
 r. l. si procu- merē legum rationes, quæ officere videntur. Vtur
 rator ff. de cond. in d. l. enim in aliis seruandum sit negotiis, perpetuum est
 si quis mis- vt procuratoris dolus, aut delictum domino non
 sum. ff. de noceat: ³ cùm in mandato quamlibet generali nō
 dam. infec. includatur potestas delinquendi, sed potius actum-
 l. si procura tor ff. de dol. excep. à domino intelligatur, ut dolus malus absit: ⁴ nisi
 s. si quis in perspicue de contraria voluntate in eam rem emis-
 domo. cōf. fa constaret, ⁵ aut ratum habuit dominus: quando-
 131. qua de. quidem etiam in delictis mandato comparetur ra-
 Ecclesi. tit. tihabitio. ⁶ Quinimo si vel sciret eius procurato-
 inscribitur rem delinquere, nec vetet cùm possit, tenebitur do-
 in Nouell. minus: ⁷ cùm delinquentibus eos fauere lex inter-
 s. l. creditor. pretetur, qui facinoribus cùm possint non occur-
 g. si. ff. man- rant. ⁸ Nec video quicquam obstat, præter VI-
 da. l. si pa- piani responsum quod sic habet, Procuratoris scien-
 ter ff. Qua- arm. tiām & dolum nocere debere domino neque Pompo-
 m. in fra. cred. nius dubitat, nec nos dubitamus. ⁹ Dici solet procura-
 t. l. s. de- sed cū quis torem generalem fuisse, hoc est, cui generaliter li-
 cesseff. devi sent. exco. bera rerum administratio commissa erat, ex cuius
 in 6. facto dominus facilius obligatur. ¹⁰ Sed rursum
 x l. si. C. de exco. & pugnat quod suprà diximus, in generali concessio-
 trāsl. milit. anno lib. 12. ne dol

y. c. quante in fin. de sent. exco. c. non inferenda. c. qui pot. 23. q. 3. z. l. procuratoris. ff.
 de tributor. aa l. procurator cui ff. de procur. l. cuiusque §. si. ff. de institutor.

ne dolum intelligi semper exclusum, & mandatum
 ut omnia ex bona fide agantur.^{bb} Ego aliter ideo
 apud Vlpianum^{cc} scientiam & dolum procurato-
 ris nocere domino puto, quod verissimiliter idip-
 sum resciuerit dominus, ex quo in merce peculiari
 fiebat negotiatio, & quiescentia haec duntaxat pre-
 sumpta est, quatenus quidem ad eum ex dolo pro-
 curatoris peruerterit tenebitur,^{dd} quando ex pro-
 curatoris maleficio dominum locupletari impunè
 iniquissimum esset.^{ee} at non in plus tenebitur.^{ff}
 Cæterum priuilegium illud amittet quod antea ha-
 bebat, ut actione de peculio conuentus primùm de-
 duceret quod sibi deberetur:^{gg} nam velut extra-
 neus quicunque creditor in tributum cum cæteris
 vocabitur.^{hh}

(Vel tutor vel curator) Quæ de procuratore dixi-
 mus, hic commodissime repeti possunt: si enim pro-
 curatoris dolum constituamus domino non noce-
 re,ⁱⁱ cum tamen videretur quadantenus imputan-
 dum domino qui parū probō homini negotia sua
 credidisset,^{kk} multo magis recipientem in tutoris
 curatorisve dolo, ex quo pupillū damno affici per-
 iniquum esset:^{ll} ut scilicet pupilli adolescentes &
 furiosi non atterātur culpa temeritatis alienæ,^{mm}
 quibus imputari probè non potest, quòd tales sibi
 elegerint administratores.ⁿⁿ Et hæc nisi quatenus
 pupillus inde locupletior factus esset.^{oo} Quibus ne
 refragetur Seueri & Antonini constitutio, qua tra-

meminerint C. vnd. vi.l.i. C. de fals. mon. nn l.eum qui. §. fin. cum l.seq. ff.comm. oaa.
 oo l.summa §. si doloff.de pecul. l.Iulianus §. sed cum in factoff.de actio emp.

ditum est ex imprudenti & temeraria accusatione
 falsi per tutorem pupilli nomine proposita pupili
 lum mero iure hæreditatem amittere, quæ fisco ap-
 plicatur, ^{pp} obseruandū non de iis illic agi quæ pet-
^{pp l.Polla.}
^{C.de ysqui.}
^{ut ind.} se prohibita aut delicta sunt: cùm nō mālis artibus,
 sed bona fide, via iuris, & instantibus fortè pupilli
^{qgl.tutorē.}
^{ff.de ys qui.}
^{vt ind.} propinquus tutor falsi accusationem instituisset, ^{qq}
 vt potius imprudentia tutoris in administratio-
 ne, qui minus inconsultè falsum dixit testamētum,
 quām mala eius mens aut fraudandi vlla intentio
 arguatur. Quo casu mero quidem iure tenetur pu-
^{rr d.l.Poll.}
^{ss l.s. s.hoc}
^{edictio ff. ne}
^{vis fiat ei}
^{d.l.summa}
^{§ si dolo.}
^{et l.pot le-}
^{gatum s.e-}
^{ratiff de ys}
^{qui ut ind.}
^{vvd.l.Poll.}
^{xxl.fi.ff.de}
^{admi.tuto.}
^{yy l.concu-}
^{macia ff.de}
^{re in et hic.}
^{zz l. actio.}
^{ff. de actio.}
^{& oblig.}
^{aaa l.nō de}
^{bet actori.}
^{ff.de reg.iu.} pillus, ^{rr} si præsertim tutor soluēdo sit. ^{ss} At quo-
 niam ætati hac in parte ignoscendum est, ^{tt} tene-
 bitur tutor qui soluendo est, omne damnum sarciri:
^{re:} ^{vv} & si nolit pupillus vlla implicari lite, ceden-
 do actiones agenti quas habet contra tutorem, li-
 herabitur. ^{xx}

^{Hoc edicto)} Quod tale in albo Prætoris suisse di-
 ximus, Si quis ius dicenti non obtemperauerit, quanti ea
 res erit coercetor. ^{rr}

^{Petitorem) Actorem.} Nam vt actio in personam
 infertur, ita petitio in rem, ^{zz} etiam Vlpianus exé-
 plum vendicationis subiecerat. Hinc autem collige
 non plus fauoris actori quām reo concedi. ^{aaa} At
 cùm hic textus dicat, non solum reum ius dicenti
 non obtemperantem ex hoc edicto puniri, sed etiam
 petitorem qui rem (vt Vlpianus hoc loco ait) mobi-
 lem vendicauit. Quo exemplo actorem ius dicenti
 in hac specie non obtemperasse dici possit, laborat
 interpretes: sed res explicata non est obscura. Finge
 enim

enim reum in rei mobilis vendicatione obtinuisse, petitorémque instrumenta ad rem qua de agebatur, pertinentia iussum reo vel exhibere vel restituere, non obtemperasse. Evidem in edictum cōmittit, & eius incurrit pœnam.

§. Hoc iudicium.

Hoc iudicium non ad id quod interest, sed quanti ea res est, concluditur. Et cum meram pœnam contineat, neque post annum neque in heredem datur.

Summæ rerum s. hoc iudicium.

- 1 *Id quod interest.*
- 2 *Interest nostra tripliciter.*
- 3 *Quanti ea res est.*
- 4 *Litis estimatio.*
- 5 *Concludere.*
- 6 *Mera pœna.*
- 7 *Pratoris annua potestas.*
- 8 *Furti manifesti actio.*
- 9 *Institutianus persidus auctor.*
- 10 *Pœnalis actio quando ad heredes.*
- 11 *Crimina quando mortis incertans.*
- 12 *Heres quando ex delicto defuncti.*
- 13 *Magistratus venerandi.*
- 14 *Magistratus mali flagellum Dei.*

A N N O T A T I O.

Stensurus h̄ic Vlpianus, quale sit hoc edictum, & quatenus concludatur, docet meram illud pœnam contineare: atq; ideo non in id quod interest, sed quanti ea res est qua de agitur est,

est, hoc est, ad veram rei controvexas estimationem ném competere, neque post annum, neque inde redem dari.

Verba.

a l. si cōmis-
ſaff. rērat.

b l. si tutor.
ff. de aucto.
tuto.

c l. 3 ſ. ſi ff.
de eo quod
cer. loc. l. ii.
in ſin. ff. de
ſen. que pro
eo.

d l. ſi ſeruū
ff. ad leg.
Aquil.

e l. poſt ven
diuionem ff.
de ag. pluu.

f l. 2. l. ex
morte C. ad
leg. Aquil.

d.l.ii. C. de
ſentent.

g d.l. ſi ſer-
uū vers. ſe-
xtus.

h l. pretia
rerū ff. ad
leg. fal.

i l. ſi cui ff.
de leg. 2.

k l. ſin ff. de
prat. ſtip. l.
procurator

2 ſ. ſin ff. rē
rat. hab.

ID quod interest) Id est quantum litigatoriſ qui ob-
tinuit, absuit, quantumq; lucrari potuit. Sic enim
id quod interest, Iul. Paulus interpretatur: neque
enim sive rum amanaus, aliud quicquam est id quod
interest, quam ipsa iactuta, ^b quæ non in damno
tantum versatur, verum etiam quandoque in lucro
cessante. ^c Inde qui in eo quod interest vincit, da-
num consequi, hoc est damni estimationem, ^d
aut damnum eidem restituī dicitur, ^e ut illud scilicet
pari pecuniaꝝ quātitate ſarciatut & reparetur. ^f
Quoniam autem tripliciter noſtra intereffe partis, ^g
communiter, singulariter & ex conuentione: & id
quod interest, vel æſtimatur communiter, hoc est
secundum communem hominum estimationem, ^h
vel singulariter, id est ex affectu & utilitate singu-
lorum, ⁱ ſupra etiam iustum estimationem, ^j vel ex
conuentione partium, facta ſcilicet à partibus vel
damni, vel lucri ceſſantibus estimatione. ^k Protrita di-
uione interpretes ita id quod interest distinxerūt,
ut aliud sit cōmune, aliud ſingulare, aliud cōuentū.
Quæ diſputatio lōgiorem tractatum, & locum ma-
gis idoneū desiderat. Tonquent ſeſe h̄c temere in-
terpretes, existimantes id quod interest, & quantia ea
res est, idem eſſe: ſed imperite, ut mox ſubiiciam:
Quanti ea res eſt) Hæc verba, quanti ea res eſt, aut ^l
eam

eam rem appareat esse, non ad id quod interest, inquit Paulus, sed ad rei estimationem referuntur.¹ ut ita cum Praetor ex sua iurisdictione quanti ea res est, iudicium das, eam tantum quantitatem exprimere intelligatur quæ veram rei litisque estimationem complectitur, non etiam id quod interest, quod plerumque verum rei premium excedit.² Ideoque in dubio hæc verba ad veram quantitatem iurisconsulti referre solent,³ nisi subiectum rei argumentum aliud ostendat.⁴ Sic in litis estimatione dicimus, ut veram rei estimationem designet.⁵ & rem ipsam aut item estimare, est rem aliam qua in controversia erat, incertam quantitatem verò rei pretio exquisito redigere.⁶ At vero si quando litis estimationem ad id quod interest referri volunt iurisconsulti, id nominari exprimunt. Lis tanti estimati debet, inquit Iabolenus, quanti Seij aut Titij interest:⁷ & Africanus, Lis inquit, tanti estimetur, quanti fidei insortu & actoris interfuerit.⁸ Et Vlpianus in hoc interdicto, inquit, tanti lis estimetur, quanti actoris interest id opus factum non esse.⁹ Ergo non dubium quin hæc verba, Quanti ea res est, quandoque non vera rei estimatione claudantur, sed referantur ad id quod interest. Non pluris, inquit Vlpianus, quam quanti res est, id est, quāti aduersarij interfuit condemnandus est:¹⁰ & alibi hæc verba quanti ea res erit, continent utilitatem creditoris, ut quanti eius interest possessionem habere, tanti ei si qui prohibuit condemnetur.¹¹ Alio item in loco inquit, in eum qui quid eorum quæ supra

^{11.} inter hec
verbal. hec
verbala. quā-
ti ff. de ver-
bo. sign.

^m l. 11. C.
de sent.

ⁿ l. 2. §. ff. ff.
Quis saty d.
cog. t. prero.
§. hec auē.
ff. vi bon.
rapto.

^o l. illud. §.
condēnatio.

<sup>ff. de edit. o-
dit. l. 1. §. in-
cum. ff. de
dam. infec.</sup>

^p l. fin ff. de
condit. Tri-
ticeal. si sér-
nus vēdūne
ff. de euclit.

^q d. l. inter
hec verba.

^r l. si quis
mādat. ff.
de neg. gest.

^s l. Cētum.
ff. de eo qd'
cer. loc.

^t l. semper
§. in hoc ff.

<sup>quod vi
aut clam.</sup>

^v l. quiresti
ruero ff. de
revend.

^x l. 1. §. hec
verbaff. ne
vissiat ei.

scripta sunt non cur autrit (magistratum) alioqui-
tur qui damni infecti caueri non curauit quanti ca-
res est cuius damni infecti nomine caytum nō eris
iudicium dabo: quod non ad quantitatem referatur,
sed ad id quod interest, & ad utilitatem venientiam
ad peñam. <sup>y. L. 4. 5. in
eum. ff. d.
dāno infec.</sup>

<sup>z. I. ait lex.
ff. ad leg.
Aquil.</sup> In hoc interdicto, inquit, condemnationis summa
<sup>aa. i. prop-
de. & l. inde</sup> referitur ad estimationem rei ipsius, quanties est:
^{Xeratus.} si accipimus quanti vndevisusque interest posses-
^{ff. ad leg.} sionem recinet. ^{bb. & Venuleius.} In huiusmodi isti-
^{bb. l. 3. 5. fin.} pulationibus, quia quanti careres est promissionem
^{ff. vi. posse.} habent, comodissimè est certam summam compre-
hendere: quoniam implendumque difficilis est probatio
quanti cuiusque interest, & ad exiguum summam
deducitur. ^{cc. Amplius dico, haec quandoque verba,}
^{prator. stip.} Quantia ea res erit, nec ad vetam quantitatem, nec ad
id quod interest, sed ad peñam referri: ut cum idem
Venuleius ait, Si autem adiectum sit, si huiusmodi
rei dolus malis non habet, quanti careres erit dare
spondes: etiam ob extrahendum promisor de
peña tenebitur. <sup>dd. dubium modum inveniri atque
similaff. ind.</sup>

^{fol.} Concluditur. Comprehenditur, desinitur, termi-
natur, ut M. Cicero, Concluditur verbi interdicti,
<sup>ee. Cice pro
Cocina.</sup> dixit, pro comprehenduntur. ^{ff. & alibi.} Ut aliquando
inquit, topam huius generis orationem concludam
ac de

ac de illam sibi causa, quo dicitur in libro
 ab **Ulpianum**) Quid metu nomine veniat, ali-
 bi duci. <sup>f. Cicero. b. at
Verr.</sup>
 aut **neque post annum**) Quoniam iudicium hoc, ex
 auctoritate & iurisdictione Praetoris descendit, hoc est,
 ab ipso Praetore prodicatum est & iumentum, nec rei
 persecutionem, sed metuam pœnam continet, polt
 animi non datur, ^h nam & ipsius Praetoris, in-
 quia Iustinianus annuum erat imperium: ⁱ hoc est
 anno cum durabat eius Magistratus & auctori-
 tatis. Qui plurimis tribus, inquit M. Cicero, edi-
 eto Praetoris unannisi legem annuam esse fatentur,
 cui finem adserunt, Calenda Ianuaria. ^k Solam
 manifesti furti actionem, quæ in quadruplum da-
 tur, quamvis ex ipsum Praetoris jurisdictione profi-
 ciantur, perpetuo competere tradit Iustinianus,
 quod absurdum, inquit, Praetor putauerit eam an-
 no terminari. ^l Quia in re video parum sibi consta-
 te Iustinianus qui iam ante docuerat, manifesti fur-
 ti actionem proditam à lege. ^m Tabul. ⁿ Quod
 verum esse boni qui que auctores fatentur, ⁿ & nos
 alibi pluribus ericimus. ^o Sunt qui dicant furti qui-
 deni non manifesti actionem ciuilem esse ex lege
^p Tabul. ac manifesti Praetoram: ^p alij Iustinia-
 ni verba ^q ad actionem furti non exhibiti, vel eam
 quæ detur in raptorem, manifesti furis loco à iuri
 consilci habitum. ^r Quæ interpretationes cui-
 dentur Iustiniani verba oppugnant. ^s Tu dic, iudi-
 dicium sciri penale, quo scilicet occidi permisum
 est furem manifesto furto peccatum, si aut cum
 ab ^t d. s. 1.
 m. s. sunt au-
 tem. de no-
 xatib.
 n. Gell. l. 11.
 o. Lib. 4. cō-
 mentar. in
 vetustior. le
 gesc. 33.
 p. d. s. 1. Ac
 cur. d. s. sūc
 autem.
 q. d. s. 1.
 r. l. s. v. endi-
 deto. s. c. m
 raptor. ff.
 de fur.
 t. d. s. 1.

et Cice pro furtum faceret nox esset, aut interdiu se, cum pro Milo. ^{Cato} in præno de ruris. Gell. lib. II. c. 18. ^{vv d. s. i.} xxl. I. C. cō. de leg. & leg. non usq; de legat. ^{yy l. i. ff. de leg. i.} zz l. cū qui dāC. de leg. al. milesia. & similes ff. de test. mil. b Dixit. s. Mis. o. 17. e l. i. ff. de priva. delic. d l. in eū ff. de iuuoc. l. in honora- rīs ff. de a- elio. & obli. e l. pupillus & in haredē ff. de re. sur. & non autē de perpet. actio. fl. 2. & emā- cipat. ff. de coll. bono. g l. defūcta ff. de pub. iud. l. 2. l. fi. C. si res vel ac. mor. sue. b t. fi. ff. ad l. Int. ma. l. in Senatus. & si ppter ff. ad Turpil.

fūderetur, telo defendere, à Decemviris in Tabula proditum, atque item illud quo furum non manifestum duplione mulctarunt.¹ At actionem de forto manifesto ad quadruplicem ex Praetoris edicto profectam.² Potest illud quoque dici, libentorem acplerunque mendacem fuisse Iustinianum in recente sendis legum auctoribus: ut cū professus est se auctore, ad æquata fideicommissis fuisse legata,³ cū id longo ante intervallo proditū Vlpianus auctor sit,⁴ & non posse impuberis exhereditari subfiliū cum onerari legato, aut fideicommisso, scripsit,⁵ cū id Triphoninus multo ante tempore constitutum referat.⁶ Sunt & alia Iustinianæ perfidiae exempla, quæ alibi à me commemorata hac transferre non duxi operæ pretium.⁷

In haredem) Ciuilis est constitutio, inquit Vlpianus, poenalibus actionibus hæredes non teneri nec cæteros quidem successores:⁸ & vulgo sentur, peccates ex maleficiis actiones in hæredem transire non solent: veluti furti, vi bonorum raptorum, damni, iniuriæ, cū magis vindicte, vt Iul. Paulus ait, quam rei aut pecunia habeant persecutionem,⁹ & vindictæ criminum cum pena morte rei evanescunt,¹⁰ nisi crimen perduellionis, hoc est maiestatis, sit: quod Vlpianus & Marcellus tradunt aduersus hæredes durare, nec mortalitate extinguit, scilicet, nisi à successoribus crime hoc purgetur, hæredicas fisco vendicetur:¹¹ dum perduellionis, scilicet, defini- ctus conuictus sit, hoc est, hostili animo aduersus Remp.

Reipublicam vel principem animatum fuisse pro-
 batur. Nam si ex alia causa inquit Vlpianus, maie-
 statis reus sit, morte criminis liberatur. ^{i d.l. finali.}
 postea casibus in heredem dari penale iudicium fa-
 toris primus quatenus ex defuncti maleficio ad ha-
 redem pervenisset. <sup>k l. in here-
de ff. de ca-
lumniator.</sup>
 quemadmodum enim pena ex
 delicto defuncti heres reveri non debet, ita nec lu-
 crum facere, si inde locupletior factus sit: <sup>l. in here-
de ff. de dol.</sup>
 ut metu Vlpianum passim docuerit, turpia & scelere
 qualitera lucra ab hereditibus extorquenda esse. <sup>l. scelus pa-
naff. de re-
sur.</sup>
 Alter casus, si ab ipso reo defuncto iam lis contestata
 fuisset, cum enim in iudicio quasi contrahatur, vi-
 detur qui item contestatus est, promisso se id pre-
 statum in quo fuerit condemnatus. Inde ab Vl-
 piano traditu, omnes penales actiones, post item
 inchoatam, ad heredes transire. <sup>m l. quod de-
ximus. §. ff.</sup>
 Et Iul. Paulus, Pœ-
 nalia inquit, iudicia semel accepta in heredes tran-
 mitti possunt. <sup>n l. 11. C. ex-
delic. defun-</sup>
 Et generalius paulò Vlpianus, om-
 nes actiones, inquit, quæ morte aut tempore per-
 tinent, semel inclusæ iudicio salutem permanent. <sup>ff. quod me-
ca d.l. in ha-
redem ff. de
calumniator.</sup>
 si opponas in specie legis nostræ item fuisse con-
 testatam, immo vero latam sententiam, cum de eius
 executione agatur, quam interturbans aut impe-
 diens dicitur, ut exposuimus, quod postremum est
 in iurisdictione non facere. Respondeo, constatā
 quidem fuisse item super causa principalis, atque a-
 dedo latam sententiam, non item super contumacia
 & inobedientia illa quam hic ex Prætoris edicto ta-
 ngraverit coercendam Vlpianus censet.
 Sic colophonem & summam manum interpre-
 tam

tationi huius legis addimus, quam ad vitam vestram
 institutionem, Auditores, ne dari: ad studia & uniuersi-
 strorum commoditatem cupimus referri, ut inde
 scilicet, edoccamini quanta cura & solicitudine, at
 que adeò pietate magistratu*m* iussis & decretis, pas-
 rendum sit: qui perinde ac patienter ex Charondi
 sententia colendi diligendiq; sunt: sicut & ut id huius
 diximus, tranquillius in veris aucto*rē* sancto*q*; sup-
 spiciendi & venerandi. Et certè magistratum ne
 principatum obtinere (quemadmodum Pammon
 ille Ægyptij philosophus dixisse fatur) diuinum
 & cælesti quiddam est: ut magistratu*m* aduersari
 nemo velit nisi planè sceleratus, impurus & impius.
 Quippe decet virum bonum (ut aiebat Sophocles)
 audientem esse magistratu*m*. Ad quæ Paulus apo-
 stolus probaturus magistratu*m* omnino parendum
 esse, causam eius efficientem proponit: nempe ma-
 gistratu*m* omnium institutorem & aucto*rē* Deum.
 Omnis anima, inquit, potestatis sublimioribus
 subdita sit: non enim est potestas nisi à Deo. Nec
 spectandum, Auditores, qualis sit qui magistratum
 gerit, doctus vel indoctus; probus an improbus.
 Qualisqualis enim is sit, cum à Domino potestate
 accepisse existimandum est, ut merito præcepit
 Dominus omnibus indiscriminatim magistratibus
 parendum esse: non tantum bonis & modestis; ve-
 rum etiam discolis: atque adeò malis & iniquis.
 Vt enim bonus magistratus donum Dei est, ita
 malus magistratus flagellum est Domini horribile
 ob vitia nostra contingens. Rogo igitur vos &
 obtest

z. Pet. 2.

a Baruc. 2.

b Eccles. 10.

c Iob 34.

obtestor, Auditores, ut magistratibus modestè ac
sine cunctatione obtemperetis: eorum iussis & de-
cretis non turbulenter, sed quietè & moderatè pa-
reatis! Quod facile vobis factu erit, si non vos insi-
lenter efferatis, si pudenter, verecundè, continen-
terque vniuersitatis, si vitiorum & blandæ voluptatis il-
lecebras fugiatis, si iurisprudentia omnium artiū
præstantissimæ diligentem operam nauetis, si iusti-
tiam tota mente atque animo discatis: quam si semi-
per intuebimini, eadémque optima duce cursu
vitæ conficietis, ac demum vita honestissimè lau-
datissimèque acta in cœlum Christi seruato-
ris beneficio proficisciemini, vbi beati
xuo fruemini sempiterno. Ioan-
nes Corasius Iurisconsul-
tus regiusque Sena-
tor Tolosæ 15.
Martij

M. D. L.

Jul 21 during his trip

its oddity, in its oddities, or in its oddities.

Geographic Information Systems

© 2002 California Geographic

-LUDVÍK JUDÁK

21 PhotoT 102

卷之三

1904

